

Nederlands en Engels niet voldoende

Kim Putters

HH

Geroerd zat ik afgelopen week in de zaal bij de uitreiking van de Prijs der Nederlandse Letteren aan Remco Campert. In het Koninklijk Paleis in Brussel overhandigde 'Sire' Filip (zo spreken Belgen hun Koning aan, koningin Mathilde is gewoon Majesteit) hem deze kroon op zijn werk. 'De kers waaronder de taart bijna bezwijkt', aldus Campert zelf.

In anderhalf uur tijd wandelden we langs zijn gedichten en verhalen. Via de zachte G van de Belgische Koning naar de hardere klanken van de Nederlandse minister Bussemaker. Ik kon mij niet aan de indruk onttrekken dat het 'verrukkulluke' leven, de naaiende jongeren en de bewegende blote borsten, die verschillende Nederlandse sprekers veelvuldig uit Camperts werk citeerden, de Belgische koning zich wat ongemakkelijker deden voelen dan onze minister. Zij maakte ons graag deelgenoot van Campert op haar boekenlijst op de middelbare school (wat ook bij mij een gelukzalige herkenning opriep).

Taal verbindt en geeft woorden en klanken aan onze identiteit. Het Nederlands wordt vaker direct en zakelijk ervaren, waar het Vlaams door meer Franse invloeden altijd hoffelijker (maar ook wat trager) aanvoelt. De bijeenkomst in het Paleis was een mooie illustratie van een gedeelde taal, waarbij woorden en klanken een identiteitsverschil onthulden dat door Camperts schrijverskunst werd getart. Meertaligheid helpt mensen om die verschillen sneller te begrijpen.

Het aanleren van het Engels, Frans en Duits was voor Nederlanders pure koopmansgeest. Overleven in de internationaal georiënteerde economie. Voor de Vlamingen was de Nederlandse taal een manier om cultureel te overleven te midden van Frans- en Duitstaligen. Het bezorgde hen weliswaar veel staatkundige ellende en conflict, maar ook een doorleefd Nederlands taalgevoel. Ze combineren dat met een charme waarbij anderen zich meestal gemakkelijker voelen dan bij de Hollandse directheid.

Het is verheugend dat de Commissie #Onderwijs2030 onder leiding van Paul Schnabel met het voorstel is gekomen om de Nederlandse schooljeugd tweetaligheid bij te brengen. Het Engels moet een volwaardige tweede taal worden, naast het Nederlands. Het aanleren van Engels op jongere leeftijd is een garantie voor het opdoen van veel spraak- en schrijfervaring. Opnieuw is daar de koopman: op de internationaal geworden arbeidsmarkt is het Engels steeds noodzakelijker geworden en daarmee ook in de verdere schoolloopbaan.

De Belgen leren ons dat meertaligheid daarnaast ook zorgt voor meer inzicht in de betekenis van woorden in andere culturele contexten. Dat kan ons Nederlanders leniger maken. Zou het zelfs het einde kunnen inluiden van de wat houderige Engelstalige speeches van

voetbalcoaches en politici? Het vergroot in elk geval de kans op een generatie tweetaligen die anders kijkt en luistert naar anders sprekenden.

In een moderne samenleving moet het echter niet zozeer gaan over tweetaligheid, maar over meertaligheid. De tweede en derde generatie Turkse en Marokkaanse jongeren is bijvoorbeeld ook op zoek naar kennis over de taal en cultuur van hun (voor)ouders. Ze raken zonder die kennis steeds vaker gemengd tussen culturen. In de grensregio's is het Duits cruciaal om elkaar goed te begrijpen. Meertaligheid kan hier woorden aan geven en zorgen voor nieuwe verbindingen met de Nederlandse identiteit.

Het belangrijkste van meertaligheid is het maken van die verbinding naar een andere cultuur, ook als je handel wilt drijven. Het Engels is belangrijk om je positie op de arbeidsmarkt te verwerven, wat voor nog wel een paar talen geldt, maar vooral ook om de ander te begrijpen. Het Nederlands en het Engels zijn dus noodzakelijk, maar toch niet automatisch voldoende om de wereld te begrijpen en onze Nederlandse identiteit daarbinnen te blijven herkennen.

Meertaligheid bezorgt mensen meer lenigheid van geest die helpt om de betekenis van woorden en klanken voor en van een ander te doorgronden. Het leidt tot meer zelfreflectie. Het helpt ook wanneer leerlingen hardop voorlezen in een andere taal. Dat bevordert niet alleen de spraak, maar ook het doorgronden van wat je zegt en dat vervolgens te onthouden. Recent onderzoek laat zien dat het goed is voor het trainen van het geheugen. Maak van hardop voorlezen dus maar een apart vak. Dat kan aanvangen met een filmpje van de uitreiking van de Prijs der Nederlandse Letteren 2015. Oh ja, en Campert blijft gewoon op de boekenlijst. Hardop voordragen!

Kim Putters is directeur van het Sociaal en Cultureel Planbureau.